

Datum
2021-05-28
Adress

Yttrande

Diarienummer
GYVF-2021-929

Till
Kommunstyrelsen

**Utbildningsdepartementets remiss av slutbetänkandet Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven (SOU 2021:11)
STK-2021-490**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över Utbildningsdepartementets remiss av slutbetänkandet *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven - aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021:11).

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag då dessa förväntas leda till en ökad likvärdighet och ge bättre förutsättningar för stöd- och elevhälsoarbetet så att elever når de kunskapskrav som minst ska nås. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden välkomnar de förslag till förändringar som rör individuella program på gymnasiesärskolan samt ett namnbyte på skolformerna. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser dock svårigheter med en numerär reglering av en acceptabel lägstanivå för tillgång till elevhälsan då nämnden ser en risk i att detta istället blir ett tak.

Yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) har fått i remiss att yttra sig över Utbildningsdepartementets remiss av slutbetänkandet *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven - aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021:11).

Utredningens förslag och bedömningar samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens reflektioner

Yttrandet innehåller endast de avsnitt som berör GVN:s ansvarsområden och där nämnden har synpunkter eller kommentarer. Sammantaget ser gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden i huvudsak positivt på syftet med de framlagda förslagen. Nedan följer nämndens kommentarer och synpunkter utifrån respektive avsnitt.

6.4.1 Krav på specialpedagog eller speciallärare inom elevhälsan

Utredningens förslag: För elevhälsans specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget och välkomnar att tillgång till professionerna och inte bara specialpedagogisk kompetens tydliggörs. Dock vill nämnden understryka att det är två skilda yrkesroller med olika kompetens där specialpedagogen har en övergripande och skolutvecklande roll, medan specialläraren har en specialistkompetens inom matematik, läs- och skriv eller intellektuell funktionsnedsättning. Därför anser nämnden att det för elevhälsans specialpedagogiska insatser är viktigt att detta är behovsstyrt utifrån de behov som finns på skolenheten. Nämnden ser en risk i att göra yrkeskategorierna utbytbara vilket kan förstärka den sammanblandning av rollerna som fortfarande finns.

6.4.2 Förbättrade möjligheter till vidareutbildning till specialpedagog och speciallärare

Utredningens förslag: Statsbidraget för fortbildning när det gäller specialpedagogiska insatser och för speciallärarutbildning inom Läraryftet ska förstärkas med 60 miljoner kronor 2022, 75 miljoner kronor 2023–2024 och 50 miljoner kronor från och med 2025. Statens institutionsstyrelse ska omfattas av möjligheten till statsbidrag för denna fortbildning.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget.

6.4.3 Följa utvecklingen av utbildningsbakgrund bland kuratorer inom elevhälsan

Utredningens förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att följa utvecklingen av utbildningsbakgrund bland personer som arbetar som kurator i skolväsendet.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget och ser detta som ett första steg. Detta då nämnden delar utredningens resonemang om att skolkuratorer som yrkesgrupp riskerar att hamna på efterkälken i förhållande till kuratorer inom hälso- och sjukvården, som nu är ett legitimationssyrke och att det då blir ännu viktigare att förtydliga vilken kompetens skolkuratorsrollen kräver.

6.5.1 Förlängning av statsbidrag för Specialpedagogik för lärande

Utredningens förslag: Statsbidraget för kompetensutvecklingsinsatsen Specialpedagogik för lärande ska förlängas med tre år, det vill säga 2024–2026, och för de åren tillföras 81 miljoner kronor per år.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget då kompetensutvecklingsinsatsen är en viktig insats.

6.5.2 Bättre stöd för förebyggande och hälsofrämjande arbete

Utredningens bedömning: Skolverket bör se över relevanta befintliga kompetensutvecklingsinsatser och stödmaterial för att i dessa utveckla hur det förebyggande och hälsofrämjande arbetet kan stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Översynen bör i relevanta delar göras i samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten, Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. Översynen behövs särskilt i följande insatser eller material:

- Insatser inom de nationella skolutvecklingsprogrammen som riktar sig till huvudmän och rektorer.
- Stödmaterialen om särskilt stöd, extra anpassningar och åtgärdsprogram.
- Vägledning för elevhälsan.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till utredningens bedömning och välkomnar en översyn av befintliga kompetensutvecklingsinsatser och stödmaterial. Nämnden vill lyfta viktiga områden såsom vikten förtydliganden och stöd gällande differentierad undervisning/ledning och stimulans, extra anpassningar på gruppnivå samt stöd för/förtydligande kring uppföljning av extra anpassningar samt rektors viktiga roll i elevhälsoarbetet.

6.5.3 Bättre kunskap om vårdgivaransvaret

Utredningens bedömning: Skolverket bör säkerställa att hälso- och sjukvårdslagstiftningen om styrning och ledning av elevhälsans medicinska insatser berörs inom rektorsprogrammet och i skolchefsutbildningen.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens bedömning gällande ökad kunskap om vårdgivaransvaret som möjliggör att rektor och skolchef får ökad förståelse för ledning och styrning samt ansvarsfördelning av den medicinska och psykologiska elevhälsan.

6.6.1 Kunskapssammanställningar om elevhälsa och stöd

Utredningens förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att ansvara för att ta fram kunskapssammanställningar inom områdena elevhälsa och stöd som kan bidra till att förbättra huvudmäns, rektorers och lärares möjligheter att välja effektiva insatser. Kunskapssammanställningarna ska tas fram tillsammans med Skolforskningsinstitutet och Specialpedagogiska skolmyndigheten. I de fall det är relevant bör myndigheterna samråda med Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget. Nämnden anser även att Sveriges kommuner och regioner (SKR) är en viktig part i detta för att få in arbetsgivarperspektivet.

6.6.2 Stöd för utredning om särskilt stöd

Utredningens förslag: Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten ska ges i uppdrag att ta fram ett stöd för den utredning som ska genomföras för att ta ställning till en elevs behov av särskilt stöd.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget som innebär en ökad likvärdighet och rättssäkerhet i arbetet med att ta ställning till elevers behov av särskilt stöd.

7.6 Förslag om obligatorisk redovisning av tillgång till personal inom elevhälsan

Utredningens förslag: Det ska, inom ramen för förordningen om uppgiftsskyldighet för huvudmän inom skolväsendet, vara obligatoriskt att redovisa tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget.

7.7.2 En förtydligad reglering av elevhälsans uppdrag

Utredningens förslag: Elevhälsans nuvarande uppdrag ska förtydligas med bestämmelser om att elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och organisationsnivå samt ske i samverkan med övrig personal på skolan. Elevhälsan ska vidare bidra till skolans kvalitetsarbete. Vid behov ska elevhälsan även samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget och ser att det är viktigt att rektors ledning och samordning av såväl det systematiska kvalitetsarbetet som det hälsofrämjande och förebyggande arbetet bidrar till att skapa gynnsamma förutsättningar för samverkan.

7.7.3 En numerär reglering av en acceptabel lägstanivå för tillgång till elevhälsan

Utredningens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om det högsta antalet elever en skolläkare, en skolsköterska, en psykolog och en kurator får ansvara för.

På förordningsnivå ska regleras att en skolläkare får ansvara för högst 7 000 elever, en skolsköterska för högst 430 elever, en psykolog för högst 1 000 elever och en kurator för högst 400 elever.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ser svårigheter med förslaget om en numerär reglering av en acceptabel lägstanivå för tillgång till elevhälsan då det är huvudmannen som gör en bedömning av hur mycket personal som ska finnas inom elevhälsan och vilken kompetens som behövs utifrån de lokala behoven (utifrån elevernas och verksamheternas behov och förutsättningar). Detta så att alla elever tillförsäkras en likvärdig utbildning. Nämnden anser att det finns uppenbara risker med förslaget där den numerära regleringen uppfattas som ett tak vilket kan leda till att skolor med sämre förutsättningar eller där elevernas behov av stöd och av ett aktivt elevhälsoarbete är större inte får den tillgång till elevhälsoarbete som de behöver. Nämnden delar dock utredningens bild av bristande likvärdighet när det gäller tillgången på en god och jäm-

lik elevhälsa, samt koppling mellan resurser i form av elevhälsopersonal och möjligheten att erbjuda alla elever en god och likvärdig kvalitet på elevhälsan.

Nämnden ser även att förslaget sannolikt skulle innebära en utökning för många huvudmän och redan idag ses svårigheter med kompetensförsörjningen inom vissa professioner av elevhälsan.

Nämnden anser vidare att det finns otydligheter i förslaget vad gäller finansiering och ser, om förslaget antas, behov av en konsekvensanalys kopplat till form av eventuellt statsbidrag (riktat eller generellt statsbidrag).

8.6.3 Kompetensutveckling om flexibel utbildning

Utredningens förslag: Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolverket ska ges i uppdrag att i samverkan erbjuda kompetensutveckling om hur lärare i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan kan undervisa enligt två kursplaner parallellt.

Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolverket ska i samverkan ges i uppdrag att erbjuda kurser i samläsning som riktar sig till lärare i gymnasiesärskolan och gymnasieskolan.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget och ser vikten av att det finns kompetensutveckling att tillgå.

8.6.4 Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) och digitala lärverktyg förs samman i utbildningsinsatser

Utredningens förslag: Specialpedagogiska skolmyndigheten ska ges i uppdrag att inom ramen för sina kompetensutvecklingsinsatser i alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) även ge kunskaper om digitala lärverktyg för elever som behöver stöd i sin kommunikation. Dessa insatser ska rikta sig till lärare och annan personal i grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget och välkomnar kompetensutvecklingsinsatser i AKK. Nämnden ser att AKK ger ökad delaktighet för elever både i undervisning och kommunikation.

8.6.5 Kompetensutveckling för elevassistenter

Utredningens förslag: Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolverket ska ges i uppdrag att i samverkan utforma kompetensutvecklingsinsatser för elevassistenter. Kompetensutvecklingsinsatserna ska ge kunskaper i skolans styrdokument, hur funktionsnedsättningar kan påverka elevernas lärande och vad elevassistentrollen innebär.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget och ser vikten av att elevassistenters roll uppmärksammas och att det skapas en gemensam kunskapsgrund om bland annat skolans styrdokument genom kompetensutvecklingsinsatser.

Lärarbristen i grund- och gymnasiesärskolan kräver särskilda åtgärder

Utredningens bedömning: Frågan om hur bristen på behöriga lärare i grund- och gymnasiesärskolan kan lösas bör utredas.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till utredningens bedömning och vill lyfta vikten av att detta utreds skyndsamt. Nämnden anser även att det är angeläget att se över vilka målgrupper av lärare som skulle kunna vara aktuella för eventuell vidareutbildning.

9.4.2 Möjlighet att läsa modernt språk i grundsärskolan

Utredningens förslag: Inom ramen för skolans val och fördelningsbar undervisningstid ska en elev få erbjudas ett modernt språk som språkval.

Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram en kursplan i modernt språk för grundsärskolan samt att vid behov även revidera ämnesplanen för modernt språk i gymnasiesärskolan.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget som rör gymnasiesärskolan.

9.5.1 Rektor ska besluta om fördelning av undervisningstid på individuella program i gymnasiesärskolan

Utredningens förslag: Det ska åligga ansvarig rektor att besluta hur undervisningstiden ska fördelas på det som ingår i elevens individuella studieplan på ett individuellt program i gymnasiesärskolan.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget.

9.5.2 Reducerad undervisningstid blir ny stödform på individuella program i gymnasiesärskolan

Utredningens förslag: Ansvarig rektor ska kunna fatta beslut om att reducera en elevs undervisningstid på ett individuellt program i gymnasiesärskolan. En minskning av undervisningstiden ska föregås av utredning och ett åtgärdsprogram.

Skolverket ska få i uppdrag att ta fram stöd för tillämpningen om hur reducerad undervisningstid på individuella program i gymnasiesärskolan ska hanteras.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget som innebär att skolans kunskapsuppdrag förtydligas då fokus är på eleven.

9.6.1 Intellectuell funktionsnedsättning ersätter utvecklingsstörning

Utredningens förslag: Benämningen utvecklingsstörning ska ersättas med intellektuell funktionsnedsättning som benämning på målgruppen för grundsärskolan, gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande nivå respektive gymnasial nivå i skollagen och anslutande författningar.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget som innebär ett mer tidsenligt uttryck.

9.6.2 Skolformerna byter namn till anpassad grundskola och anpassad gymnasieskola

Utredningens förslag: Skolformen grundsärskola ska byta namn till anpassad grundskola. Skolformen gymnasiesärskola ska byta namn till anpassad gymnasieskola. Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande nivå ska byta namn till kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande nivå och kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå ska byta namn till kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på gymnasial nivå.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ser positivt på förslaget och välkomnar att skolformerna byter namn. Nämnden ser att namnbytet till en anpassad gymnasieskola är en förändring som går i linje med att gymnasiesärskolan ska närma sig gymnasieskolan i dess struktur samt ett ökat fokus på kunskapsuppdraget. Namnet, en anpassad gymnasieskola, tydliggör att gymnasiesärskolan ska vara just en anpassad variant av gymnasieskolan vilket även innebär att ambitionen från lagstiftaren att stärka samarbete och flexibilitet mellan skolformerna ges ökade möjligheter. Nämnden anser även att namnbytet är positivt ur ett elevperspektiv då det funnits stigma kopplat till begreppen utvecklingsstörning och särskola och att det nu öppnas en möjlighet för att fokus skiftar till stödbehovet istället för diagnosen för elevgruppen.

9.6.4 Ny benämning på specialisering inom speciallärarutbildning

Utredningens förslag: Benämningen speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning ska ersättas med speciallärarexamen med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ställer sig positiv till förslaget och är en logisk följd av förslag 9.6.2.

11.3 Det befintliga regelverket om könsuppdelad undervisning är tillräckligt

Utredningens förslag: Det bör inte införas några bestämmelser i skollagen som uttryckligen förbjuder könsuppdelad undervisning och utbildning. Detta eftersom det befintliga regelverket i form av bestämmelser i läroplaner och diskrimineringslagen är tillräckligt.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ser positivt på förslaget om att det befintliga regelverket är tillräckligt.

12.1 Bedömning av förslagets betydelse för sekretess- och dataskyddslagstiftningen

Utredningens bedömning: De uppgifter om elevhälsans personal som det föreslås att skolhuvudmännen ska rapportera in till Statistiska centralbyrån kommer att omfattas av statistiksekretessen hos Statistiska centralbyrån. Det finns också en bestämmelse om sekretess hos Skolväsendets överklagandenämnd för uppgift om enskilda personliga förhållanden som är tillämplig om en rektors beslut om att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan ska gå om en årskurs överklagas till nämnden. Några ytterligare regleringar i offentlighets- och sekretesslagen behövs därför inte.

När skyldigheten att lämna uppgifter om elevhälsans personal regleras i Skolverkets föreskrifter kommer nödvändig behandling av personuppgifter hos skolhuvudmännen för att fullgöra denna skyldighet att kunna ske med stöd av den rättsliga grunden rättslig förpliktelse i artikel 6.1 c i EU:s dataskyddsförordning.

Hos Statistiska centralbyrån kommer nödvändig behandling av personuppgifter vid framtagande av statistik om elevhälsans personal att kunna ske med stöd av den rättsliga grunden uppgift av allmänt intresse i artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen.

I Överklagandenämndens verksamhet kommer nödvändig behandling av personuppgifter i ärenden där rektors beslut att en elev ska gå om en årskurs överklagats att kunna ske med stöd av den rättsliga grunden uppgift av allmänt intresse i artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen. Det finns också stöd i dataskyddslagen för nödvändig behandling av känsliga personuppgifter. Någon ytterligare dataskyddsreglering behöver därför inte införas.

GVN:s synpunkter:

Nämnden delar utredningens bedömning.

13.1 Förslag till ikraftträdande

Utredningens förslag: Förslaget att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer i skollagen ska ges ett bemyndigande att meddela föreskrifter om det maximala antalet elever en skolläkare, en skolsköterska, en psykolog och en kurator får ansvara för ska träda i kraft 1 juli 2024. Detsamma ska gälla den föreslagna förordningen om lägstanivå för tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator i elevhälsan.

Förslaget om att det ska vara obligatoriskt att i det nationella informationssystemet för skolväsendet redovisa tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator ska träda i kraft den 1 juli 2022.

Förslaget om att det för elevhälsans specialpedagogiska insatser ska finnas tillgång till specialpedagog eller speciallärare ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Förslaget med ett förtydligande av elevhälsans uppdrag ska träda i kraft den 1 januari 2023. Förslaget om att i skollagen införa en garanti för tidiga stödinsatser i grundsärskolan ska träda i kraft den 1 juli 2024. Detsamma bör gälla för de förordningsändringar som reglerar att det ska vara obligatoriskt att använda bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik på höstterminen i årskurs 3 för de elever som läser enligt grundsärskolans läroplan.

Övriga förslag rörande grund- och gymnasiesärskolan ska träda i kraft den 1 juli 2022.

Förslaget att en rektors beslut att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan ska gå om en årskurs ska kunna överklagas till Skolväsendets överklagandekommitté ska träda i kraft den 1 januari 2023. De befintliga bestämmelserna i skolförordningen om att en rektor får besluta att en elev inte ska flyttas till närmast högre årskurs och att rektor på begäran av en elevs vårdnadshavare får besluta att en elev ska gå om en årskurs i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan bör upphöra att gälla vid samma tidpunkt.

Förslaget om att Statens institutionsstyrelse ska omfattas av möjligheten till vidareutbildning till speciallärare och specialpedagog inom ramen för Lärarlyftet ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Förslaget om att förlänga giltighetstiden av förordningen om statsbidrag för handledare i specialpedagogik ska träda i kraft den 1 juli 2023.

Det finns inget behov av övergångsbestämmelser.

GVN:s synpunkter:

Nämnden ser positivt på förslagen om ikraftträdande.

Ordförande

Juan-Tadeo Espitia (S)

Förvaltningsdirektör

Lars Rehnberg